

KATONA GYULA '48-as honvédhadnagy emlékezete

Irta: Dr. Gelencsér Gyula t. honvéd alezredes  
okl. matematikatanár  
a hadtudomány kandidátusa

Kézirat

Szentendre, 1995. március 1.

Tiszteljük a hőseinket!

Katona Gyula '48-as honvédhadnagy ,okl.mérnök,költő,műfordító és lapszerkesztő, vármegyei és városi főjegyző 1832. október 11-én született Döbrököz községben és 1898.január 3.-án halt meg Zólyom szabad királyi városban.

Anyja Vajger Chaterina volt,akinek az életrajzi adatai ismeretlenek.Apja-Katona István-nemesi családból származott, amelyről a Döbröközön született gyermekeinek születési anyakönyvi bejegyzései tanuskodnak.Az Esterházy hercegi család szolgálatában állt.Az ő életrajzi adatai sem ismertek,de az biztos,hogy 1829.február 16.-a és 1836.julius 3.-a között hercegi ispánként Döbröközön teljesített szolgálatot,melyet szintén döbröközi születési anyakönyvi bejegyzések bizonyítanak.Ugyanis Terézia Julianna nevű lánya 1829.február 16-án született Döbröközön és 1836.julius 3-án Döbröközön keresztapja volt Patarnie Katalinnak,akinek az apja-Patarnie Angelo császári és királyi káplár volt,aki a császári és királyi Nostits Regiment egyik Döbröközön állomásozó alegységének a katonájaként teljesített szolgálatot.Katona István döbröközi szolgálata természetesen ennél hosszabb idejű is lehetett,de erre vonatkozóan nincsenek konkrét adatok.Valószínű,hogy Döbröközről a Felvidékre,Lévára helyezték,mivel egyrészt ott is voltak Esterházy birtokok,másrészt Katona Gyula egyes utalásaiból erre joggal következtethetünk,melyek az Üdvözet és a Lévai várromon című műveiben található.Két dolgot érdemes megjegyezni.Egyrészt azt,hogy az ispáni lak, Katonáék lakása,egy nádfedelees ház,azon a telken fekvődt,amelyen a döbröközi általános iskola épülete áll.Másrészt,hogy Katona István 1833-ban az Öreghegy tetején egy keresztet állíttatott fel,melyet később a döbrököziek 100 éves keresztnek,vagy másképpen Katona-keresztnek neveztek.



Katona Gyulának három testvére született Döbröközön. A már említett Terézia Juliannán kívül István János, aki 1830. április 27-én, Johanna Klára pedig 1834. április 11-én látta meg a napvilágot a nádfedeles házban. További sorsukra vonatkozóan nincsenek konkrét információk. Mind a négy Katona-testvér keresztszülei voltak: dr. Liebbald Gyuláné született Vajger Terézia és dr. Liebbald Gyula orvos, állatorvos és bölcsleti tudor/doktor/, aki Morvaországból jött Magyarországra és a keszthelyi Georgikon híres tanára, külföldi akadémia- rendes, levelező és tiszteleti tagja; Tolna vármegye tiszteletbeli főorvosa, az Esterházy hercegi család dombóvári uradalmi főállatorvosa volt. Egyébként 1846. augusztus 3-án Dombóváron halt meg. Két gyermeke született Dombóváron: Gyula 1839. február 14-én látta meg a napvilágot, aki felnőtt korában római katolikus lelkész, plébános volt Horvátországban és teológiai tanárként is működött. A másik fia - Béni - 1844. szeptember 10-én született, aki kiváló tanító, gyümölcskertész és szakíró volt. /Bővebb adatok találhatóak róla a "Tudós és íróemberek Tolnából" című munkámban/.

Katona Gyula az elemi és a középiskolai tanulmányait valószínűleg Léván végezte, ahogyan a már említett utalások tanuskodnak erről. Neveltetése erősen hazafias tartalmu lehetett, hiszen a '48-as forradalmi események hatására 1848. őszén önként jelentkezett a haza védelmére a szerveződőben lévő magyar honvéd haderőbe. A szervezésben lévő 17. honvédzászlóaljban kezdte a katonai szolgálatot. Először őrmesteri rangot kapott. Jól megállhatta a helyét a katonai szolgálatban, hiszen 1848. december 17-én kinevezték honvédhadnaggyá. Ez nagy elismerés volt a számára, hiszen nemrégén lépett be a 17. életévébe. Végigharcolta a szabadságharcot egészen a vi- lágosi fegyverletételig. Zászlóaljparancsnokai voltak a kö-

vetkező törzstisztek: a pozsonyi születésű Pribék Ferenc őrnagy, a körmöcbányai születésű Bátori Sulcz Bódog őrnagy, a későbbi ezredes és dandárnok és Udvardy Péter őrnagy, aki a Somogy megyei Tapsonyban született. Táborszaki rangú parancsnokok voltak: Görgey Artúr, Klapka György, Mészáros Lázár és Nagy Sándor József.

Katona Gyula honvédhadnagy résztvett a szabadságharc következő csatáiban:

- Budmér, 1848. december 11: az osztrákok győztek./A csata után nevezték ki hadnaggyá/;
- Szikszó, 1848. december 28: az osztrákok győztek;
- Kassa, 1848. január 4: az osztrákok győztek;
- Tarcsl, 1849. január 22: a magyarok győztek;
- Bodrogkeresztúr, 1849. január 23: a magyarok győztek, a csata után Bátor Sülcz őrnagy a különleges dicséretet érdemlők között említette Katona Gyula hadnagy nevét, amivel a hadtestparancsok, Klapka György is egyetértett;
- Tokaj, 1849. január 31: a magyarok győztek;
- Hidasnémeti, 1849. február 8: a magyarok győztek;
- Kompolt, 1849. február 18: a magyarok győztek;
- Kápolna, 1849. február 26-27: mindkét fél magának tulajdonította a győzelmet;
- Egerfarnos, 1849. március 1: az osztrákok győztek;
- Tápióbicske, 1849. április 4: a magyarok győztek;
- Isaszeg, 1849. április 6: a magyarok győztek;
- Nagysalló, 1849. április 19: a magyarok győztek;
- Komárom, 1849. április 22 és 26: a magyarok győztek;
- Budavár visszavétele, 1849. május 4-21: a magyarok győztek;
- Soponya, 1849. június 15: a magyarok győztek;
- Komárom, 1849. július 2: a magyarok győztek;



- Vác, 1849. július 15 : a magyarok győztek;
- Vác, 1849. július 17 : az oroszok győztek;
- Miskolc, 1849. július 25: a magyarok győztek;
- Debrecen, 1849. augusztus 2: az oroszok győztek;
- Ságh, 1849. augusztus 10: az osztrákok győztek.

Végül következett a világosi fegyverletétel 1849. augusztus 13-án, ami miatt Katona Gyula főhadnaggyá való kinevezése már nem léphetett hatályba, noha az erre vonatkozó felterjesztés megtörtént.

A dicsőséges magyar szabadságharc fiatal, döbröközi születésű tisztje Világos után -sokezer bajtársával együtt- számíthatott az osztrák császári hatóságok megtorló intézkedésére. Ez nála abban jutott kifejezésre, hogy megfosztották a tiszti rangjától és 1850. februárjában közlegényként besorozták a 7. gyalogezredbe, ahonnan azonban még abban az évben, október 31-én leszerelték. Ez valószínűleg fiatal korára való tekintettel történt, hiszen ekkor még csak 18. életévében volt. Megjegyzem, hogy ebben az időben -szintén megtorlásként- besorozták a szászári haderőbe a döbröközi születésű Danitz Antal szekereszhadnagyot és Kiss József, Klein Ferenc, Márkus János, Máté József, Papp Mihály és Vicze György volt honvéd közlegényeket. Így tehát összesen 8 döbröközi születésű szabadságharcos honvéd esett a bosszu áldozatául.

Katona Gyula leszerelése után folytatta a szabadságharcban való részvétele miatt megszakított tanulmányait. A nagyhirű pesti mérnöki intézetben, az ugynevezett Institutum Geometricumban tanult és ott szerzett 1853-ban mérnöki diplomát. Csak megjegyzem, hogy ebben az intézetben szerzett korábban mérnöki diplomát a híres Beszédes József, aki többek között Tolna vármegye és ennek részeként a Kapos-mente lecsapolási

munkálatait vezette. Katona Gyula volt az első olyan döbröközi születésű ember, aki mérnöki diplomát szerzett. Ezt követően valószínűleg mérnökként dolgozott valahol, esetleg újságíró is lehetett már ebben az időben, de erre vonatkozóan még nincsenek adataim. Az azonban biztos, hogy 1859.-ben visszatért a Felvidékre, a Garam völgyébe, esetleg konkrétan Lévéra, amiről az Üdvözlet című műve tanuskodik. Ebben ugyanis felidézte a Garam völgyében töltött gyermekkorát, fiatal éveit és utalt arra, hogy nem ezen a nagyon szeretett tájon született. Ugyanezek a motívumok megtalálható a Lévai várromon című művében is.

Visszatérése után hamarosan bekapcsolódott a közéletbe. Erről tanuskodik a Gazdasági Lapok 1860:45,47. számában megjelent írása, amelyben támogatta a Bars vármegyei Gazdasági Egyesület megalakulását és működését. Földmérő mérnök lévén szoros kapcsolatban volt a mezőgazdasággal és nyilvánvalóan tisztában volt annak fejlesztési szükségleteivel és lehetőségeivel, melyek megvalósításában az egyesületnek fontos szerepe lehetett.

Katona Gyula életében is nagy változásokat hozott az 1867. évi nagy kompromisszum, az un. Kiegyezés. 1867. május 28-án belépett az akkor megalakult Barsvármegyei Honvédegyletbe, melynek egész életében tagja volt. Egy ideig betöltötte az egylet jegyzői tisztét is. Fő feladata a szabadságharcos hagyományok ápolása és a volt'48-as honvédek érdekvédelme volt. Csak megjegyzem, hogy a Tolnavármegyei Honvédegyletnek is 30 döbröközi tagja volt a megalakulásakor. A kiegyezés évében Katona Gyulát megválasztották Bars vármegye aljegyzőjévé, 1871-től 1878-ig pedig főjegyzője volt a vármegyének, ahol a tevékenysége elismerésül vezéregyéniségként jellemezték.



1878. január 3-án az új főispán ellene irányuló bizalmatlansága miatt mondott le a főjegyzői tisztségről. Ezt követően elhagyta Bars vármegyét. Először Nógrád, majd Zólyom vármegyébe ment, ahol mérnökként dolgozott a Kataszteri Hivatalban és az egyik magyar kir. járásbiróságnál.

1887. október és 1888. május 27-e között felelős szerkesztője volt a Zólyomi Hirlapnak, amely társadalmi, szépirodalmi és tanügyi, továbbá közgazdasági lap volt. Schneider Dezső az utána következő felelős szerkesztő méltatta Katona Gyula érdemeit és szellemes írónak nevezte. Kérte, hogy maradjon továbbra is a lap munkatársa, ami meg is történt. A szerkesztői poszttól azért vált meg, mert megválasztották Zólyom szabad királyi város főjegyzőjévé. Ezt követően a haláláig Zólyom város főjegyzőjeként fejtette ki áldásos tevékenységét. Ennek során többek között 1889. április 4-én egy másik személlyel együtt javasolta a Zólyomvármegyei Régészeti Múzeum felállítását, ami meg is történt. Az év július 22-én már megrendezték a régészeti kiállítást, melynek nyomán gyors fejlődésnek indult a régészet Zólyom vármegyében.

Katona Gyula fiatal kora óta végzett szépirodalmi tevékenységet. Fordított Heine és Uhland, s más költői műveket. Írt eredeti költeményeket, tárcákat, amelyek hazafias és szerelmi jellegűek. Művei a Bars vármegyei lapokban, a Napkelet, a Szépirodalmi Közlöny, a Divatcsarnok és a Hölgyfutár című lapokban jelentek meg neves költők műveinek társaságában. Eddig megismert művei és megjelenési helye, ideje:

- |                         |                                     |
|-------------------------|-------------------------------------|
| -Galamb száll...        | :Szépirodalmi Közlöny, 1858.VII.29; |
| -Harald Harfagar király | :Szépirodalmi Közlöny, 1859.III.17; |
| -Üdvözlét               | :Napkelet ,1859.V. 15;              |
| -Te szeretsz            | :Napkelet ,1859.VII.17;             |
| -Egy zivatar alkalmával | :Napkelet ,1859.IX.11 ;             |


- Csak szerelmed legyen hiv :Napkelet ,1859.XII.11;
- Oh,miért nem szerethetsz engem!:Divatcsarnok,1860. VI.26;
- Most is :Hülgyfutár ,1863. I.30;
- A lévai várromon : Barsvármegyei Hirlap ,1883. IX. 2;
- A legszebb életcél : Deák Gyula:Emlékezet.Emlékversek és emléksorok.Nagykanizsa.1893.

Remélem, hogy a további kutatás során újabb művei kerülnek elő.

Katona Gyula halála alkalmából a következő hivatalos közlemény jelent meg a Zólyomvármegyei Hirlap 1898.január 4-i számában: " Zólyom szabad királyi városnak képviselőtestülete és tisztikara fájdalmas érzéssel tudatja, hogy a város érdemes főjegyzőjének, tekintetes Katona Gyula urnak f. évi január hó 3-án reggel 3 órakor, életének 65-ik évében, hosszabb szenvedés után történt gyászos elhunytát. A boldogultnak hült teteme 1898.évi január hó 4-én délután 3 órakor fog a római katolikus egyház szertartása szerint örök nyugalomra helyeztetni."

Megjegyzés: Később a lapban megjelent róla nekrológ is, melyben vázlatosan leírták életrajzát; méltatták közéleti, szépirodalmi, főjegyzői érdemeit. Megjegyezték, hogy csendes jóra való ember volt, aki sok barátot mondhatott magáénak. Nőtlen lévén, család nem maradt utána.

Remélem, hogy a döbröközi diákok és más érdeklődők örülnek annak, hogy-hacsak vázlatosan is-megismerhetik érdeműs földünk tiszteletre méltó életének főbb állomásait, munkásságának lényegét. Jó lenne, ha a döbrököziek méltóképpen megörökítenék az emlékét és azt minden lehetséges alkalommal felidéznék az iránta való tisztelet kifejezése céljából.

Szentendre, 1995.március 1.   
 Dr.Gelencsér Gyula



## Források:

- Döbröközi születési anyakönyvi bejegyzések: 16/1829; 29/1830; 73/1832; 16/1834; 73/1836.
- Közlöny.1848.XII.hó 195.sz;
- Hadtörténelmi Levéltár: 1848-as Gyűjtemény 51.doboz,17.sz;
- Szinyeyi József: Magyar írók élete és munkái.Bp.1897. V.
- Bátori Sulcz Bódog:Emlékirataim a szabadságharcról. 1188; Pest.1870: 13,15-19,35.old.Hadtudományi Könyvtár;
- Bona Gábor a Hadtörténelmi Közlemények főszerkesztője;
- Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848-1849.Bp.1987. 40-62.old.
- Gracza György: Az 1848-49-iki magyar szabadságharcz története.Bp.1894-1898. I.-V.kötet.
- Fodor Ferenc: Az Institutum Geometricum.Bp.1955.166.old.;
- Gazdasági Lapok.1860: 45,47.sz.;
- Borovszky Samu: Bars vármegye.Bp.1903:437-438;451-453.old.;
- Mikár Zsigmond: Honvéd Schematizmus.Pest.1869.10.old.
- Zólyomi Hiradó.1887.X. 6. és 1888.VI .3.;
- Zólyomvármegyei Hirlap.1889.IV.14.,VI. 2.;1898.I.4. és I. 9.;
- Gelencsér Gyula: Tudós és íróemberek Tolnából.Szentendre, 1995.235.old.kézirat.

A következőkben ismertetem Katona Gyula eddig megismert műveit kronológiai sorrendben.

Katona Gyula

GALAMB SZÁLL...

Galamb száll a levegőben,  
Suhogását hallom.  
Az én kedves galambomat ,  
Az ölemben tartom...  
Olyan csendes a galambnak  
Szárnya suhogása;  
Olyan hangos, olyan zajos  
Szivem dobogása.

Száll a galamb; ha nem lenne  
Hófehér a tolla;  
Hogy elrepült bubánatom,  
Azt gondoltam volna...  
Elrepült a bubánatom,  
Oly könnyű a lelkem!  
Nem csuda, hisz most is fürdik-  
Édes szerelemben.



Katona Gyula

HARALD HARFAGAR<sup>X</sup> KIRALY

Heine után

Szép vizitündér oldalánál,  
A mély tenger fenekén ül  
Harald király, mig fölötte  
Év után év gyorsan repül.

Tündérvarázstól lekötve,  
Nem élhet, de meg sem halhat;  
Kétszáz éve sinylődik már  
Ez emésztő gyönyör alatt.

Ott fekszik a király feje,  
A kecses hölgy lány ölében;  
Feltekint rá ábrándozva,  
S nem fárad el nézésében.

Aranyhaja ezüstös lett,  
Oly ijesztő sárga arca;  
És az egykor deli termet  
Meg van törve, ei van aszva.

Fel-felriad mámorából  
Ha megrezg az üvegkastély,  
Midőn oda fenn a tenger  
A viharral csatára kél.

Véli olykor, mintha a szél  
Hazai hangokat sugna;  
Felemeli karjait, de  
Busan leereszti újra.

S néha mintha hallaná a  
Hajósokat énekelni,  
Harald Harfagar királyt hős-  
Dalokban dicsőíteni.

Felnyög szive legmélyéből,  
Szemeibe könnyek jönnek;  
Lehajol a bájos tündér,  
És nevetve csókolja meg.

x:Harfagar=széphaju

Forrás: Szépirodalmi Közlöny.1859.III.17.22.sz.



UDVÖZLET

Szép gondolata az örök teremtésnek:  
Garan bájos völgye, üdvözöllek téged!...  
Nem itt születtem én, e hegyek tövében,  
E kaiászos rónán, virágos térségen;  
Hol a hegy végződik, a síkság kezdődik,  
Mint midőn az eszme tettekké fejlődik.  
Nem itt énekeltek bölcsődalt felettem,  
De egy édes delej itt tartóztat engem;  
Nem itt születtem én, de itt voltam gyermek;  
Az öntudat bennem itten született meg;  
Itt tanultam azt, hogy a csillagok felett  
Lakik ki a napot, csillagot teremtett;  
Falombot, madárdalt, himes szárnyu lepkét,  
Melyet édes vágygyal órákig kergeték,  
És ha megfoghattam, úgy örültem neki!  
Szivem a legtisztább örömmel lett teli.  
Itt ismertem én meg örömet, bánatot,  
Napsugarat, felhőt, virágot, harmatot.-  
Rég volt ez. Nem pihen a szárnya az időnek-  
Nől az ember s vele vágyai is nőlnék.

Itt támadt szivemben az első szerelem,  
Itt ismerkedett meg a boldogság velem,  
Ez a változékony barátja a szivnek,  
A kit soha senki nem ismert még hivnek;  
Meg-meglátogatja egy perczre az embert,  
S a midőn azt hiszszük, hogy már gyökeret vert,  
És hosszú életü, örökzöld fa leszen,  
Mely a szivnek édes gyümölcsöket terem:

Azt kell észrevennünk, hogy egy virág volt csak,  
S alig, hogy élvezzük illatát-elhervadt...  
Hervadás sorsa minden virágzásnak!  
Nagynak és kicsinynek végre és sirt ásnak.  
Sirt ástak nektek is kedves jó testvérek,  
Voltatok bár milyen ifiak és szépek;  
Egy-egy szem sirotok a delejes lánczon,  
Mely ugy ideköt, hogy máshová nem vágyom.  
Vágyaim hazája, öröim szülője,  
Hol lelkem legelső szép álmait szőtte;  
Paradicsomkertje első szerelmeknek,  
Nyughelye bánattól üldözött lelkemnek.  
Kedves vidék, hol a gyermekkort töltöttem,  
S ifjuságvirágaim füzérbe kötöttem,  
És megkoszoruztam a szívemet vélek-  
Garan bájos völgye, üdvözöllek téged!...

Forrás: Napkelet.1859.V. 15.20.sz.

Szerkesztő: Vahot Imre



Katona Gyula

TE SZERETSZ...

Te szeretsz, s én boldog vagyok,  
Nem óhajtok én egyebet;  
Ha velem vagy, én miattam  
A tavaszból tél is lehet.

Nem is venném észre ezt a  
Változást a természetben;  
Hisz ha meleg napsugár kell,  
Ott ég lelked szemeidben.

Rózsája meg, nincsen olyan  
A tavasznak, mint ajakad:  
Mikor csókolsz, én miattam  
Minden virág elhervadhat.

Ha harmat kell, vagy esőcsepp:  
Szemed könnyüje adja azt;  
Mely szivedben és szivemben  
Érzés-virágokat fakaszt.

Ölelésed a szivárvány,  
Nekem szebb, mint a mennyei;  
Mert az hideg; ölelésed  
Szivemet átmelegíti...

Tudja Isten, ha a világ  
Fölfordul is, én nem bánom;  
Csak te maradj: én szerelmem!  
Csak te maradj: én virágom!

Forrás: Napkelet. 1859. VII. 17. 29. sz. Szerkesztő: Vahot Imre

Katona Gyula

EGY ZIVATAR ALKALMÁVAL

Villámlik, dörög, és úgy hull a zápor...  
Oh mily megható egy ilyen zivatar!  
Csak innen is a szük szobából,  
Hol az egész csupán csak hangzavar.

Hát még oda künn látni e csatát!  
Midőn az ég a földdel harcra kél;  
S míg meghajlik előtte a virág,  
Daczos tölgyet tépdel ki a szél.

S míg vad szélvészszel küzdenek a tölgyek,  
Oda fenn a hegyeknek tetején-  
Vizár pusztítja a virágos völgyet,  
S belé hal annyi, annyi szép remény!

S egy biztató sugár sincs az égen,  
Csak a villámok ölő sugara;  
S nincs édes hang az egész vidéken,-  
Rettegve hallgat minden madara.

Csak a szél bömböl, s a felhők dörögnek,  
És a korlátlan ár zug idelent;-  
S néha-néha közbe megpihennek,  
Oly borzasztó a pillanatnyi csend!...

Igy! így! Odakünn állva, e csata  
Kétségbe ejt rut, törpe lelkeket;  
Míg a nemes, a nagy lélek általa  
Mindig az éghez járul közelebb.



Az éghez, melynek fényes napsugára  
Attört már egy nyugati fellegen;  
Mosolya és könye egybeolvadása:  
A szép szivárvány távol keleten...

Napsugár és szivárvány az égen,-  
Elrepült a sötétszárnyu vihar;  
Ah, de nyomot hagyott a vidéken!  
Soká lesz, míg bus emléke kihál...

Kibékült szívekkel borulnak egymásra  
Gyakorta a meghasonlott keblek;  
De a míg eljő teljes gyógyulásuk,  
Sokáig sajog sziveikben a seb.

Forrás: Napkelet. 1859. IX. 11. 37. sz.

Katona Gyula

CSAK SZERELMED LEGYEN HIV!

Ha kit szivemhez öleltem,  
Hogy örömet, bánatot  
Egyaránt megosszak véle,  
Sziklát birjak hűségébe  
Melyre várát rakhatok.-

A bizalom erős várát,  
Melyhez bármi ellenség  
Jöjjön, hogy megostromolja:  
Soha ne dönthesse romba,  
S falai csak ne vessék;-

Kitől esküt nem óhajtok,  
Minden szava szent nekem;  
S a ki kételkednék benne,  
Bár saját testvérem lenne  
Azon percztől ellenem;-

Kiért mindent feláldoznék,-  
Lenne az egy álnok sziv:  
A barátság mit vesztettem,  
Soha nem fog fájni nekem:  
Csak szerelmed legyen hiv!

Forrás: Napkelet.1859.december 11.50.sz,szerk:Vahot Imre



Katona Gyula

OH,MIÉRT NEM SZERETHETSZ...

Oh,miért nem szerethetsz engem!  
Miért nem lehetek én az,  
Kire szived szerelmével,  
Kire lelked szépségével  
Boldogságot, fényt hozasz?

Miért nem lehetek szerelmed  
Rózsájának tavasza,  
Szép reményid jövődője,  
Vágyaidnak kikötője,  
Sebeidnek balzsama?

Miért nem lehet szívem forrás,  
Forrása az örömnek,  
S a te szived fáradt vándor,  
A ki iszik a forrásból:  
Iszik édes örömet?

Oh,miért nem lehet szerelmem  
Szived hajnalcsillaga;  
Ha a bánat éjszakája  
Gyászlepelként borul rája,  
Miért nem lehet csillaga?

S miért nem lehetek én az,kit  
Álmaidnak tündére,  
Hajnalonkint elvisz hozzád,  
Megálmodott édes csókját,  
S oda simulsz keblére?

S ébren úgy mint álmaidban-  
Oh, csak érette hevülsz!  
Szerelmeddel boldogítod,  
S a tudattól, őt bírod  
Boldog vagy és üdvezülsz.

Oh, miért nem szerethetsz engem!  
Oh, miért nem lehetek  
Szép lelkednek ideálja,  
Álomországod királya,  
Boldogságod, mindened ?

Csak szerelmed volna méltó  
Viszhangja az enyimnek;  
Csak te tudnád, szenvedése  
Dijául egy öleléssel-  
Koszoruzni szívemet.



Katona Gyula

MOST IS.

Most is rólad gondolkodom  
De hogy is ne gondolkodnám;  
Midőn e szép gondolatban  
A boldogság mosolyog rám.

S mily jól esik egy mosoly is,  
Ajkiról az égi lénynek;  
Kit egyetlen mosolyáért,  
Milliók hiába kérnek.

Éltetőleg hat az, mint a  
Kikeletnek napsugára;  
Kivirul rá a reménynek  
Halni indult szép virága.

A reménynek, mely biztat: hogy  
Még boldoggá teszsz engem;  
Hogy sziveink egyesülnek,  
Édes forró szerelemben.

Forrás: Hölgyfutár. 1863. I. 20. 9. sz.

felelős szerkesztő: Balázs Frigyes

A LÉVAI VÁRROMON

Elhagyott bus fészek Léva ősi vára,  
Egy vitézi kornak dült emléke már ma.  
Évek után- a mig távol voltam tőled-  
Mennyi nyájas emlék int felém belőled!

Régi vén barátom, még gyermekkoromból:  
Hányszor kiemeltem falaid e romból,  
És föltámasztottam hőseit e várnak,  
Kik ide már csak éjfelente járnak.  
És újra meg újra láttam a küzdelmet,  
Török és magyar közt, ellened, melletted;  
Bömböltek az ágyuk, csattogtak a kardok-  
S mig kéjteli szivvel szemléltem a harczot:  
Mit gyermekképzelet lelkem elé feste, -  
Nem egyszer borult rám itt az öreg este,  
S hűvös csókot nyomva kigyulladt arcomra,  
Megriasztva intett éji nyugalomra;  
Hogy a mit itt ébren kedveset álmodtam,  
Folytassam azt otthon, éjjeli álmomban.

Ah, talán itt támadt lelkemben a szikra,  
Melynek lángja később kiragadt a sikra,  
A hol a magyarnak önvéréből kele,  
Bajnokkoszoruja legfénylőbb levele;  
Melyen örök betűk hirdetnek egy évet:  
Midőn ez a nemzet egy test- s lélek lett.  
S mint egy ember vivta a legdicsőbbik harczát,  
Jogaiban érted " szent világszabadság"!  
Oh, nagy napok! midőn hős volt még az agg is,  
És hőökké lettek a gyermek ifjak is.  
S dicsőségünk napja oly magasan fénylett-  
Hajh, de letűnt s aztán oly soká sötét lett...



Nem egyszer voltam itt e bus éjszakában,  
Megnyugvást keresni a mult odujában;  
A multból meríteni hitet a jövőre,  
Busan fejet hajtván egy-egy omló kőre.  
S a mig eként zengtem itt nem egy panaszdalet,  
Volt a mi főlemelt, volt a mi vigasztalt.  
Áttekinté lelkem ezer év lapjait,  
Megpróbáltatásunk legsúlyosbb napjait-  
S oltártüze gyanánt,gyult ki benne a hit;  
Hogy nemzetem a te ezeréves élted,  
Ujabb ezer évnek alapját veté meg!  
Hogy el nem multanak még a te napjaid,  
Mert nem vész el a nép,ha őrzyi jogait;  
Jogait,erkölcsét,örökölt erejét-  
S így önmaga ellen öngyilkosul nem vét.

Ez a hit emelt föl, ez a hit vigasztalt-  
S bizom az Istenben s benned,hogy meg nem csalt.  
Nem! hiszen én népem,megértem jobb napod;  
Innen üdvözöltem a fölkelő napot;  
A szabadság édes, üditő reggelét,  
Mely a zord éjszakát,fényével verte szét.  
És e győztes fénynek mindenik sugára,  
Egy-egy honfiszivnek volt szerelmes lángja...

Oh, te láttad vén rom,láttad ez ünnepet,  
Melyre még falaid moha is zöldebb lett-  
S lelkem előtt,megtört százados alakod,  
Hajdani fényében ujra kimagaslott!

Láttál örömben, láttál bánatomban-  
S ah, a mire szivem, ma is megdobban.  
S visszaemlékezve még érzi szünetlen-  
Láttál abban a szent ifju hevületben:  
Melynek éltet,avagy tönkre gyötör heve,  
Egyaránt magasztos,- szerelem a neve!...

Oh, köszönöm vén rom, köszönöm tenéked,  
Hogy egy percre ismét fölüdült e lélek;  
Hogy a mult virányin járhatott s ezalatt  
Elfeledteté, hogy: van egy bus sivatag,  
Melyről itt szívemben, egy nehéz sejtelem,  
Csak azt mondja, hogy az :mindvégim életem...

Forrás: Barsvármegyei Hirlap.1883.IX. 2.



Katona Gyula

A LEGSZEBB ÉLETCZÉL...

A legszebb életcél mindenek felett,  
Hazám leányai, a tietek,  
S áldás már magában a föladat:  
Az ifju karján , a férj kebelén,  
S midőn a bölcsőnél egy szép remény  
Édes álomba ringat, mint anyát...  
Sohsem feledni-  
Mindig szeretni  
Ezt a páratlan, ezt a szép hazát!

Forrás: Deák Gyula/Döbrököz, 1872/: Emlékezet. Emlékversek  
és emléksorok. Nagykanizsa, 1893. 65. old.

## LEVA VÁRA.

Bars vármegyében, Nyitra és Selmecz közt, mindeniktől 6 mérfölynyre, északkeleten gazdag szőlőhegyek és árnyas erdőknek dőlve, délnyugaton pedig gabnatermő földek, kövér rétek és terjedelmes legelőkre tekintve fekszik Léva, ma a szerényebb mezővárosok egyike, de hajdan nevezetes hely különösen a török hódoltság korában, vára erős bástyául szolgálván hódításra vágyó szomszédaink ellen a bányavárosoknak, s az egész felső Magyarországnak.

E vár eredete a régiség homályába nyulik fel. Maga a város a XII. század közepén kezdetleges gyarmat s a szomszéd barátskai templom fiókgyülekezete. A vár építésének idejét valószínű történet-nyomozások IV. Béla korára teszik, midőn e sok veszedelmen átment király a gyászos tatárjárás lehető ismétlődése ellen több alkalmas helyen erősséget rendelt építtetni. Annyi bizonyos, hogy a szomorú emlékezetű király-választási villongások idején ott állt már dombján.

Róbert Károly alatt Léva a földült hazának erős bástyájává lőn, miután pedig Bars vára végkép elpusztult, birtokai a későbbi építésű Léva várhoz csatoltattak, és kormányzata tekintélyes harczfiakra bízván, megyei fővár minőségére emeltetett. 1321-ben maga a félelmes ellenein győzedelmeskedett ifju király Léva vára alá jött, s ott labort ütven, hű követőit körébe gyűjté s királyilag megjutalmazta. — A magas vendéget bathmonostori Becse Imre várnagy fogadta, ki egyszermind barsi főispán volt és a bathmonostori Töttös családot alapítá, nagy jószágok urait a Garam, Ipoly, Duna és Tisza vidékein.

Az 1330-ik év sötét vérfoltokat hagyott Léva vár falain is Zách Felician, nádorviselt, szigorú becsületességű főur Klára nevű leányát a királyné testvére elcsábítván, az elkeseredett apa karddal rohant Visegrádon az épen ebédnél ülő királyi családra, a királyt megsebesítette, a királyné négy ujját levágta, s épen már a királyi gyermekeket akarta megtámadni, midőn berohantak az udvaroncok és felkonczták a merénylőt. A merény

isszonyuan toroltatott vissza a főur gyermekein: fiát lófarkon addig hurcztolták, míg lelkét ki nem adta, Klára leányát irtózatosan megconkitva hurcztolták meg a városokban, idősb leányának pedig, ki Kopay nevű nemesnél volt férjnél, a lévai vár előtt fejét vették, férjét tömlöczre vetvén, s gyermekét is halálra ítélték, s csak elszököttes által lehetett azokat irgalmas embereknek megmenteni.

Nagy Lajos király alatt Léva az országos várak sorában hagyatott ugyan, de a várjóságok egy része László opoli herceg és nádor birtokába jutott, hivatalos fizetés és jövedelem czimen. 1367-ben Deméni László váradi püspöknek és családjának osztatott e várból kir. adomány, a megmaradt részt Garay Miklós nádor 1381-ben a Bars és Léva közti mezőn tartott nádori közgyűlésen rendezte és elidegeníthetlenné tette.

Zsigmond király, a törvényekre nem tekintve, valami Sárai Lászlót tett Léva urává. Ezzel megszűnt a várnak országos tekintélye, az új család pedig Lévai néven 1553-ig virágzott. Lévai Cseh Péter, az említett Sárai László fia nagy szerepet vitt azon időkben, s egyik leghatalmasb embere volt korának, s ügyesen tudott a pártok közt 1440-ben történet halálaig keresztülsiklani. E családból Gábort említi még a történetírás, kit Pest ostrománál 1542-ben ágyugolyó ölt meg. Ennek János nevű kiskoru fiával kihalt a tekintélyes család, s a vár, leányi jusszon a Balassák kezére jutott.

Balassa Menyhért kényur Csábrággal együtt Lévat is rabló bérenczekkel rakta meg s onnan rettegteté a szomszéd vidékeket, mignem I. Ferdinánd gr. Salmot haddal küldé ellene, ki a várat elfoglalta s véget vetett a belőle kiágazó rablókalandoknak.

Körülbelöl 30 év mulva Dobó István kezére jutott Léva vára, mit a romok e felirata bizonyít: „Magnificus Dnus Stephanus Dobó de Ruszka Comes Bars Medio Ladislai de Lekemer Fratrís



Sui Fieri Fecit Anno Domini MVLXXI.“ A V  
római szám azonban hibásan áll e feliraton D  
helyett.

1605-ben Kolonics birtokába jutott a vár egy  
Perényi özvegyének kezével. Ez időtájon Bocskay

évig ostromolták, de Sonches tábornok a csajkő-  
keszi síkon vitt csata által fölmentette. 1680-ban  
Csákyak birták. Ezután az Eszterházy-család bir-  
tokába jutott.

Ma csupán tekintélyes rom, melynek lakható



Léva vára. (Bars megyében.) — Keleti Gusztáv rajza.

hadai fölégették s kizsákmányolták a várost, de a  
várat, urának hősi védelme megmentette a király  
számára. 1663-ban törökök szállották meg és egy  
részét uradalmi tiszték tartják elfoglalva, s a  
pereczparti hajdan híres erősségnek csupán cin-  
léke nyulik fel a harczai dicsőség korába.